

עין משפט
נר מצוה

כה:

וּמִמּוֹרִים (ו.) פי' רוח כפונית שכותל שלה מושלך כלומר שאינה מסובצת לרצי אליעזר: **וּבְתָרִב צִפּוֹן וַיִּמֵּן וכו'.**

דוּגוּזור על ימין (ס) איכא למימר דבימין ושמאל של אדם מיירי (הג"ה.) ועוד נראה שמא (ו) מקרא קמא אין להוכיח שצדروس ימין ולא נאמר איפכא. ע"כ הג"ה): **תִּנְאֵל בֶּן שֶׁהָבוּר לַמַּעֲלָה וַאֲיֵלָן לַמַּטָּה כו'.** אינטינרין לאיתוי הך אע"ג דצממני' נמי תנן אין מלמעלן צין מלמטן מ"מ דאי ממתני' הוה אמינא דאחרוב ושקמה קאי דעלה קאי קמ"ל ברייתא בכל אילן (הגה"ה.) ולספרים דלא גרסין צממני' צין מלמטן אחי שפיר דאי ממתני' הוה אמינא צין מלמעלן אאילן קאי ולא אצור משום דלא תקשי ממתני' הוה אמינא דאחרוב ושקמה קאי דעלה קמ"ל ברייתא בכל אילן (הגה"ה.) עד כאן הגה"ה): **עֵנִי וְהַעֲשִׂיר הוּהוּ.** רבנא נקט שהיה עני ולא איבעי (ו) לאסוקי אדעמייהו שיננה האפדנא אפי' הכי הוזקקו להרחיק משום דהו גייר ידיהו אף על גב דסמך צהימר אין נריך להרחיק אפי' צגירי דיליה כדמניא (לעיל דף כ:.) אס היה רפת צקר קודמת לאולר מותר וה"ה חנות של נחתומים וצבעין ואין חילוק צין דירה לשאר לפי המסקנא אומר ר"ת דהכא היינו טעמא משום דלא קביעא תשמישייהו כל כך כי הנך דלעיל (הג"ה.) ועוד דהכא (ס) משום דנאיסור סמך דכל מרא דממי מרפי לארעא. ע"כ הג"ה):

תורה אור השלם

- הולך אל הדרום וסובב אל צפון סובב סבב הולך ברחק וצל סביביו שב רחוק: קולת א ו
- מן החדר תבוא סופה ומקוורים קרה מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במדבק: איוב לו ט-י
- מצפון וקב יאנה על אולה נזרף הוד:

- איוב לו כב הקהל יקבב מביב וצפן בקנה ישקלו ישקרו צורף ויעשהו אל יקבדו אף ישתתו: ישעיהו מו ו
- וידור על ימין וצבב יראבל על שמאלא ולא שבעו איש בשר ורעו יאבל: ישעיהו ט יט
- צפון וימין אתה בראתם תבונן ודרמון במדק תהלים פט יג
- יתחן יי קף את אוצריו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מגשה דך והזיקת גנים רבים ואתה לא תלוד: בדרים כח יב
- ארץ ימים בימניה בשמאלה עשר לבדוד: משיב י טז
- ויאמר יי אלי מצפון תפתח הקצה על קל ישיי הארץ: וימיהו א יד

גליון הש"ס

נברא שכולת את חוזה. עי' יימות עד ע"כ מד"ה: דלא: ד"ה ונתן כו' כשביל הויאק דחיה. עיין לעיל דף יז ע"כ תוס' ד"ה וא':

מוסף תוספות

א. והברייתא בגמ' הוא דפרישו דהאי בין מלמעלה דקתי' במתני' קאי בין אבור בין אאילן. ר"ן.

רבינו גרשום

עולם לאכסדרה הוא דומה. מה אכסדרה זו שיש לה ג' דפנות ולא יותר ומסוכתה כן העולם: ורוח צפונית. אין לה דופן ואינה מסוכת: וכשחמה מגעת. והלכה כל היום וכעשיו כשגמעת בלילה בקרן מערבית צפונית נכספת באותו רוח צפוני שאינו מסוכך ועולה למעלה מרקיע: ור' יורשע אומר עולם דומה לקובה. כאהל הוא דומה. מה אהל זה מסוככת לכל דפנותיה אף עולם מכל וכל מסוכך וכשחמה וזוחת ביום ארוך וזוחת ורוחלת במורה מורחית

דרום עד שגמעת לקרן מערבית צפונית סמוך לחשיכה לקרן צפוני נכנסת בחלון א' בלילה ומקפת וחוזרת אחורי כיפה של עולם וסובב ורוח צפונית כל הלילה שנאמר הולך אל דרום ביום בין בימות החמה בין בימות הגשמים. וכן הכי נמי וסובב אל צפון בלילה בין בימות הגשמים: סובב סובב הולך אלו פני מזרח ומערב. שפעמים מסבבתן ביום קצר ששוקעת החמה בקרן מזרחית דרומית והולך כל היום על פני דרום ולא יותר ובלילה נכנסת בקרן דרומית מערבית בחלון אחד וסובבת כל הלילה פני המערב ופני הצפון ופני המזרח עד קרן מזרחית דרומית. ופעמים מהלכתן ביום ארוך שזוחת חמה בקרן צפונית מזרחית והולכת כל המזרח ופני המערב עד הלילה ובלילה נכנסת בקרן מערבית צפונית וסובבת כל הלילה פני הצפון עד קרן צפונית. ביום ומסבבתן בלילה: הוא היה אומר ר' אליעזר דהא ברייתא אתאן לטעמא דר"א דאמר עולם לאכסדרה הוא דומה: מן החדר תבוא סופה זו רוח דרומית. שרופן שלה אמצעי ופינוי דומה לחדר: סופה. סערה: וממזרים קרה זו רוח צפונית. שכל העולם ממזרים ודם מים לפי שאין שם דופן והוא תהו ובהו ומים ואינה מסוככת: קרה. חורף אבל אינו קריר כל כך. קרף חורף ממש: זו רוח מזרחית. שמרחיקים שם הגשמים להציץ. רוח של ניוחות מעלי. בשפיכותא שבא בקשיות ודאי קשה

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

לאכסדרה. שאין לה דופן רביעית: **אינה מסובצת.** במחילה: **למעלה מן הרקיע.** ומהלכת את רוח כפון בגגו של רקיע: **לקובה.** אהל שכולו מוקף: **לקרן מערבית לפונית.** כלילה. שהחמה לעולם מהלכת רוח כפונית כלילה ומן המערב היא פונה לצפון שכן הילוכה מן המזרח לדרום מן הדרום למערב וממערב

לצפון: **ומחזום אחורי יופה.** דרך חלון: **הולך אל דרום.** היקף היום קרוי הילוך שהוא צמוד החלל ואת היקף הלילה קרוי סיבוב שהוא מקיף צמוד וציוס לעולם מהלכת צדרום אפילו ציוס קצר אינו מהלך פחות מרוח דרומית: **וסובב אל צפון כלילה.** אף כלילה קצרה של תקופת ממזו אינו סובב פחות מרוח כפונית: **פעמים מהלכתן.** ציוס ארוך של תקופת ממזו שהיא יולאה צקרון כפונית מזרחית ושוקעת צקרון מערבית כפונית: **פעמים סובבתן.** ציוס קצר שהוא יולאה צקרון מזרחית דרומית ושוקעת צקרון מערבית דרומית ומהלכת כלילה ג' רוחות: **אסאן לר' אליעזר.** שאמר לאכסדרה דומה: **וממזרים קרה זו רוח כפונית.** שהדופן מזרחת ופרוצה: **והאמרם רוח דרומים מעלה רביצים.** וכאן אתה אומר רוח מזרחית מציאה מים: **הא דאסאן מעלה בניחווא.** בא מן הדרום וכי אחיא נשפיכותא בא מן המזרח כדכתיב מים צמולק: **לא הוגשמה רוח דרומים.** שהיתה רגילה להביא רביצים טובים: **ופסיב לפון וימין.** אלמא ימין הוא דרום וכתיב זיה רעב: **אס אוזרו הטוב.** וסיפא לתת מטר ארנך: **ידיים.** צתפלתו יחזיר פניו לדרום: **וסימניך.** שלא תחליף: **דמאדא אלאודי.** (ג) מעט לצד דרום: **אדרימו.** שתהיו פונים לצד ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך דרך ארנא וגו' (מלכים א ח): **עד שאסא אומר לי.** שאני מזיק ועלי להרחיק את עצמי אני אומר לך שאמה מזיק: **לגלוגי חרדליי.** פרחי חרדליי: **בתרנ' חרוב חרדליי.** שרשיהם מרובים: **צין מלמעלה.** שאחד מהן מלמעלן בגובה שיפוע הר והשני נשפולו: **צין מן הצד.** צקרקע שזה: **ועוסן דמים.** דיכון דברשות נטע: שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייצוהו חכמים לקוח בלא דמים * נשכיל הויקא דיחיד: **גב' שמחלידין.** לשון חלדה דלכות שחיתה (חולין דף נב.) * שמהלכת מתחת לקרקעית הצור: **הלכה כר' יוסי.** שעל הניזוק להרחיק את עצמו: **צגירי דיליה.** היכא דמטי ליה הויקא ממון דיו של מזיק כההיא דאמר' צהצית והעלייה (צ"מ דף קיז.) הגהו צי תרי חד דייר עילאי וחד דייר תתאי איפמית מעויצה וכל אימת דמטי ידיה נפלי עליה דתתאי דכשנופלין מידו ממש על התחתון קרי ליה גירי דיליה וכי פסקי והדר נפלי (ו) לא קרי ליה גירי דיליה: **פאפי יונאה.** כך שמו על שם מקומו: **עאזרי.** עוזרי שוממין כדנייד

לשם: על ימין. זו רוח דרומית: ורעב. משמע פעמים רעב פעמים שבע: ויאכל ולא שבעו. משמע לא שבעו לפי שלא הוגשמה: צפון. הוא שמאל כדפרישית לעיל: ידרים. כלומר לרוח דרומית: יציפן. יתפלל לרוח צפון: שולחן בצפון. היינו עושר שיעירך שולחנו מחמת עושרו: ומגורה בדרום. היינו חכמה כדכתיב כי נר מצוה ותורה אור: שנאמר אך ימיו וגו'. האי קרא לא אתי לאשמועינן אלא תורה שהיא חכמה יש בה נמי עושר וכבוד: דמעדר אצודרי. לא מכל וכל לרוח דרומית ולא מהלך לרוח מערבית: אדרימו. כלומר כשתתפללו חזור פניכם לצד דרום שנאמר והתפללו [אליו] דרך ארצם: **פִּיטְאָם** והחרוב והשקמה ג' אמה. ששרשיהן חולכין הרבה: בין מלמעלה. שאם האילן עומד סמוך לבור והבור עמוק עד המים ג' אמה אינו מרחיק ואם לאו מרחיק ובין מן הצד שאם הבור אין עמוק צריך להרחיק האילן מן הבור ג' אמה ותנא בין שהבור מלמעלה של אילן שהבור עומד במקום גבוה והאילן במקום נמוך ובין שהבור במקום נמוך והאילן במקום גבוה אם אין כ"ה אמה הרחק מרחיק. והא לא קא מוזיק ליה לבור כלל: ומלקין קרקעית של בור. ונעשה טיט: מודה ר' יוסי בגירי. כדפריש לעיל אע"פ שעושה בתוך שלו חייב: יונאה. שם מקום: הנך עצורי. שמכתשין ומעצרים את השוממין כדי להוציאם שמן:

מסורת הש"ס

(א) שיעובין ט.ו. (ב) נלמטן קמא. יומא כא: מנחות פו.ו. (ג) ד"א ר' יאשיהו. (ד) גיטין ג.ו. (ה) נלעיל יח.ו. (ו) צ"מ קח. נלעיל יח. (ז) נלמטן כז.ו. (ח) נלעיל כד.ו. (ט) צ"מ קח. (י) נלעיל יז: ככ.ו. (יא) נלעיל כז: צ"מ קח. (ב) צ"ל דהולכות,

הגהות הב"ח

(א) גמ' את אולרו הטוב בזמן שישיראל שרין על אלדמתם כל"ל ותיבות עושים רעונו של מקום וישראל נמחק: (ב) רש"י ד"ה דלמדך אלצודי מוטא לזד דרום: (ג) ד"ה צגירי דיליה וכי וסדר נפלי בגון דמגדרי לא קרי ליה: (ד) תוס' ד"ה וממזרים קרה זו רוח צפונית פי' שכולת שלה כל"ל: (ה) ד"ה ומכיו וכי על ימין ליכא להוביח דאיכא למימר דימין: (ו) בא"ד שמא דמקרא קמא אין להוכיח שדרום ימין: (ז) ד"ה עני וכו' ולא איבעי להו לאסוקי וכו' אע"ג דבסמך וכו' נחתומין ושל נשעין: (ח) בא"ד דהא שאני משום דנאיסור וכו' מלא ומבא דממי מרפי לארעא והוה דרומי דבור ע"כ הג"ה:

מוסף רש"י

שולחן בצפון. כדכתיב (שמות כו) והטלנו קמח על גלע לפון, ומגורה בדרום. כדכתיב (שם) ואת המנוחה טמא השלמן (ורשבים שמו). דבסמך וכו' נחתומין ושל נשעין: (ח) בא"ד דהא שאני משום דנאיסור וכו' מלא ומבא דממי מרפי לארעא והוה דרומי דבור ע"כ הג"ה: מרחיקין את האילן מן המדקע: שהשעין מתפשטין וטוקבין צמולת הצור ומחלידן את הקרקע והכמלים טפלים (ב"מ ק"ז.) עשרים ודמש אמה. כך שיעוי שהשעין נמשכין והולכין ומקלקלן את תמלי הצור (מעי' יח.) ובהרוב ובשקמה. יש לזן שרשין ימיוני ואורוין שמאל איננות הצור (ב"מ ק"ז.) ונתחן דמים. עתה בעל הצור דמי האילן נלעיל האילן (מעי' כד.) בין שהבור למעלה ואילן למטה. שהאילן נמוך מן הצור. שנקרקעית הצור נטעה משכני האילן. חייצוהו נטעם בנקטת וסכר סכר (שם.) שמחלידין את הקרקע. ומעלן עפר ומקלקלן קרקעיתו של צור (שם.) מודי ר' יוסי בגירי דידיה. תמלים הצלם לו מיד גופו של בעל היתם ממש (מעי' כב) אע"ג דאמר עתה הניזק להניזק את עצמו. הני מילי כידי דלאו אדם עצמו מוזיק. כגון אילן וסור. ששענת נטימיהו אינו מוזיקו אלא השכנים גידלין. ומתפשטין תמליהן לאחר זמן. אכל וכו' דאדם עצמו מוזיק חורק בו ציוי מודה הוא דלא גרמא דניזוקין הוא דתפיסטר אלא מוזיק ממש הוא ואדם מועד לעולם עד יושן שנגג ומודי (ב"מ ק"ז.)

רבינו גרשום (המשך)

כסופה: לא הוגשמה רוח צפונית. שלא ידרו גשמים